

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vaikka alkoholijuomien kokonaiskulutus sekä riskikulutus ovat Suomessa laskeneet viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana, on riskikulutus edelleen yleistä Suomessa. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Suunniteltu alkoholilain muutos on ristiriidassa tämän Alkoholilain pykälä 1§ tarkoituksen kanssa, koska kulutusta on vaikea kotiinkuljetuksen vapautuessa rajoittaa ja valvoa riittävästi.

Lakimuutosta harkittaessa tai tehdessä tulisi huomioida mm. seuraavat seikkoja:

On tärkeä, että ikävalvonta toimii sekä ostovaiheessa että alkoholijuomia toimitettaessa, eikä toimitusta saa jättää muuten kuin henkilökohtaisesti. Tuleeko vastaanottajan olla sama kuin tilaajan/ostajan?

Päihtymystilan arviointi on usein vaikeampaa alkoholijuoman toimituksen yhteydessä, sillä alkoholijuomat luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä tai ravintolassa.

Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokema alkoholin saatavuuden vaikeutuminen eli käytännössä tehostunut ikäraja- ja valvonta. Myös sosiaalisella kontrollilla on vaikutusta myymälä yhteydessä tapahtuvaan välitykseen. Millä keinolla varmistetaan alkoholin välittämisen estäminen alaikäisille kotioiloissa?

Onko millaisia vaatimuksia toimittajien kouluttamiseksi lakisääteisistä velvoitteista ja niiden toteuttamisesta käytännössä? Viranomaiselle on oltava keinot valvoa kotiinkuljetustoimintaa, kuten mahdollisuus koeostojen tekemiseen sekä rikkomuksista seurausten antamiseen.

Varhaiskasvatuksen järjestämispaikat, esi- tai perusopetus tai lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvät paikat on esitetty jäävän alkoholin kuljetuksen ulkopuolelle. Miten toimitaan oppilaitosten eri tilojen tai asuntolan suhteen?

Tilaamisen helppous ja pikatoimitukset voivat vaikuttaa erityisesti alkoholin riski- ja humalakäyttöön sekä mahdollistavat impulsiiviset ostot. Myös rahan käyttö verkkoympäristössä voi lisääntyä helposti, mikä voi aiheuttaa rahaongelmia.

Suomessa alkoholia juodaan tavallisimmin kotona. Kotiinkuljetus siirtää juomista ravintoloista kotioloihin, jossa ei ole valvontaa, eikä sosiaalista kontrollia. Ruokaravintoloiden ruoka-annosten kotiin kuljetusten yhteydessä tilattava alkoholi voi lisätä myös kotona käytettävän alkoholin määrää. Monella alkoholiongelmista kärsivällä alkoholijuomien hankinta on edellyttänyt ajokuntoisena olemista, mikä ei alkoholijuomien toimituksen myötä olisi enää välttämätöntä eli selvänä oleminen vähenee.

Monissa perheissä päihdeongelma lisäksi alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, koulunkäynnin ja sosiaalisten suhteiden haasteille sekä mielenterveysongelmille.

Alkoholi on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Erityisesti poliisin kotihälytystehtävät voisivat lisääntyä. Huolta herättää myös alkoholin tuojan turvallisuus tilanteessa, jossa tilaaja on päihtynyt ja toimittajan pitäisi evätä alkoholi. Alkoholijuoman toimitus olisi sallittua kello 9:stä kello 21:een, mutta varmasti alkoholin käyttöön liittyvät vaikutukset olisivat olemassa myöhäiseen yöhön.

Lakiesitys lisää alkoholihaittojen sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheutuvia kustannuksia Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on myös monien sairauksien taustatekijä. Ennenaikaisissa alkoholikuolemista (PYLL-indeksi) olemme korkealla tasolla.

Lakiesityksessä tuodaan esiin, että kiinnitetään huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Mitä tämä käytännössä jatkossa tarkoittaa? Ja miten turvataan jatkossa riittävät mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarve.

Yhteenvetona voi todeta, että alkoholin kotiimitusta ei tulisi lainsäädännössä mahdollistaa. On olemassa riski, että uudistus kasvattaa alkoholin kokonaiskulutusta, riskiryhmien alkoholin kulutusta, alkoholihaittoja ja -sairauksia sekä kasvattaa sosiaali- että terveyspalveluiden kustannuksia. Ja tärkeintä on inhimillinen haitta ihmisille itselleen ja heidän läheisille.

Lähteet:

- Tiedote: THL ja Valvira alkoholin kotiinkuljetuksesta: Lainsäädäntö ja valvonta on suunniteltava vastuullisesti
- Tutkimuksesta tiivisti (THL): Alkoholijuomien kotiinkuljetus: Tietopohjaa sääntelystä ja vaikutuksista
- Valviran muistio: Selvitys sosiaali- ja terveysministeriölle alkoholijuomien kotiinkuljetuksen mahdollistamisesta

Rytkönen Säde
Pohjois-Savon hyvinvointialue

Törmi Helena
Pohjois-Savon hyvinvointialue - Hyte- ja osallisuuspalveluyksikkö